

Grażyna BALOWSKA
Uniwersytet Opolski

DOI: 10.14746/bo.2024.4.9

Seria wydawnicza Bohemica Posnaniensia

Od kilkunastu już lat na polskim rynku wydawniczym gości seria Bohemica Posnaniensia. Wydawcą serii jest Zakład Języków i Literatur Zachodniosłowiańskich Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a jej pomysłodawcą i redaktorem jest Mieczysław Balowski. Głównym celem powyższej serii jest publikacja prac z zakresu bohemistyki filologicznej autorów poznańskich, ale nie tylko. Wydawane są również prace zwarte innych autorów polskich oraz zagranicznych. Warto podkreślić, że niedawno w ramach serii ukazała się już trzyczesta publikacja bohemistyczna (por. wykaz poniżej).

Seria wydawnicza Bohemica Posnaniensia obejmuje trzy podserie:

1. Commentationes – oryginalne prace naukowe,
2. Translatologica – przekłady literatury czeskiej,
3. Libri manuales – publikacje dydaktyczne do nauki języka i literatury czeskiej oraz bohemistycznych nauk pomocniczych.

Najliczniej reprezentowana jest podseria Commentationes, prezentująca oryginalne prace badawcze zarówno z zakresu językoznawstwa, jak i literaturoznawstwa, często z wykorzystaniem szerszego kontekstu społeczno-kulturowego i historycznego. Z jednej strony są to monografie wieloautorskie – opracowania tematyczne, z drugiej zaś publikacje autorskie.

Wieloautorskie monografie są spójnymi tematycznie opracowaniami naukowymi prezentującymi wyniki wielopłaszczyznowych eksploracji wiodącego tematu, prowadzonych przez międzynarodowe zespoły badaczy. Autorzy, wykorzystując różne perspektywy badawcze, pochylają się nad istotnymi i aktualnymi zagadnieniami ważnymi dla współczesnego człowieka i nad ich odzwierciedleniem zarówno w języku, jak i w literaturze czeskiej. Pierwszą publikacją o tym charakterze, która ukazała się w omawianej serii wydawniczej, jest monografia pt. *Odbicie ważnych wydarzeń historycznych w języku i w literaturze czeskiej* (2010). Ukazuje ona wzajemne relacje między rzeczywistością historyczną a językiem i literaturą. Na podstawie analizy wy-

branych zjawisk językowych i tekstów literackich badacze charakteryzują wpływ historycznych momentów o przełomowym znaczeniu na rozwój czeszczyzny począwszy od doby staroczeskiej po współczesność. Szczegółowemu oglądowi poddane zostało m.in. słownictwo i frazeologia różnych stylów i odmian wraz z leksyką zapożyczoną oraz zagadnienie tradycji historycznej, jak też obecność mitów i mistyfikacji w literaturze czeskiej.

Dalszą pozycją wśród prac wieloautorskich jest monografia pt. *Na styku kultury polskiej i czeskiej: dziedzictwo, kontynuacje, inspiracje* (2011). Jest to publikacja o charakterze interdyscyplinarnym, obejmuje studia z zakresu językoznawstwa, literaturoznawstwa i bibliotekoznawstwa, wiele z nich poświęconych jest także zagadnieniom kulturowym i historycznym. Jej aspekt porównawczy obejmuje charakterystykę wzajemnych polsko-czeskich kontaktów i wpływów językowo-kulturowych w ramach dwu etnosów posiadających wspólne korzenie plemienne, co na przestrzeni wieków generowało (i nadal generuje) sytuacje ułatwiające wzajemne relacje zarówno zgodne, jak też konfliktowe między obiema wspólnotami etnicznymi.

Jednym z fundamentalnych problemów społeczno-kulturowych, obecnym na przestrzeni wieków w większości społeczeństw, jest konflikt międzypokoleniowy. Z tematyzacją tego zagadnienia spotykamy się w kolejnej w porządku chronologicznym publikacji pt. *Konflikt pokoleń a różnice cywilizacyjne w języku i w literaturze czeskiej* (2012). Prezentowane są tu różne ujęcia relacji między pokoleniami, podkreśla się jednak zgodnie, że konflikt generacyjny jest zjawiskiem nieuniknionym i kluczowym dla rozwoju społeczeństwa, jest równocześnie odwiecznym problemem ludzkości, zmieniającym rzeczywistość. Powyższa monografia dostarcza na to wielu przykładów: od buntu młodego pokolenia jako motoru rozwoju literatury czeskiej i jego wkładu w kształtowanie nowych motywów i prądów literackich po zmiany pokoleniowe przyczyniające się do rozwoju czeszczyzny w różnych jej wymiarach: odmianach i stylach, szczególnie widocznych na płaszczyźnie leksykalnej.

Innym ważkim tematem, który rozważany jest przez zespół badaczy w dalszej monografii pt. *Doświadczenie codzienności w języku i w literaturze czeskiej* (2015), jest codzienność jako przestrzeń doświadczania świata we wszystkich jego wymiarach i aspektach, w ujęciu zarówno jednostkowym, jak też społecznym. Mamy tu zatem reprezentowane analizy dotyczące sposobów przeżywania codzienności i ich literackich kreacji, mamy także obrazy życia jednostki i społeczności utrwalone w literaturze i w języku w perspektywie historycznej i współczesnej czy przejawy codzienności na płaszczyźnie morfologicznej, syntaktycznej i leksykalnej czeszczyzny. Warto podkreślić, że w powyższych badaniach czeszczyzny zaznaczona jest także niezwykle istotna z perspektywy współczesnego użytkownika tego języka kwestia charakteru komunikacji codziennej, a przede wszystkim specyfiki czeskiej sytuacji językowej, czyli dyglosji.

Interesujące rozważania odnajdujemy także w publikacji o wymownym tytule *Chaos i ład w języku i literaturze czeskiej* (2016). Autorzy wychodzą od antycznej refleksji filozoficznej na temat chaosu i ładu jako dwu antynomicznych pojęć: opozycja CHAOS – ŁAD, obejmująca dwa obszary, które nieustannie podlegają konfrontacji i są w ciągłym ruchu, stanowi główną przyczynę rozwoju. Zwracają jednak również uwagę na rozwój myśli w tej dziedzinie i podkreślają, że ład i chaos rozumiane są też jako tylko pozornie przeciwstawne pojęcia. Harmonia bowiem i jej brak stanowią dwa obszary wzajemnie się przenikające i tworzące układ komplementarny. W swojej warstwie analitycznej i eksplikacyjnej monografia dotyczy takich zagadnień, jak chaos i ład jako elementy dzieła literackiego egzemplifikowane głównie przykładami tekstów współczesnych autorów, chaos i ład jako elementy organizujące różne typy tekstów reprezentujących różne dyskursy, m.in. popularno-naukowy, publicystyczny czy internetowy oraz przejawy chaosu i ładu w systemie gramatycznym i leksykalnym czeszczyzny.

Kolejną monografią, poruszającą zasadniczy dla funkcjonowania człowieka w społeczeństwie problem tożsamości, jest publikacja pt. *Obcy czy inny w języku i w literaturze czeskiej* (2018). Punktem wyjścia rozważań jest opozycja komplementarna SWÓJ – OBCY lub SWÓJ – OBCY/INNY, gdzie obcy i inny traktowane są synonimicznie, bądź triada SWÓJ – OBCY – INNY. Monografia prezentuje wieloaspektowe ujęcie kategorii OBCY i INNY. W ramach opozycji komplementarnej OBCY/INNY jest bądź tajemnicą, „nieodgadnionym”, bądź wrogiem i zagrożeniem naruszającym określony porządek społeczno-kulturowy, w konsekwencji czego jest stygmatyzowany. W ramach triady zaś INNY nie jest obcym, nie posiada więc negatywnych konotacji ‘wrogości’. Autorzy koncentrują się zatem na przedstawieniu różnych aspektów obcości i inności w różnorodnych typach tekstów literackich, definiują także obcość i inność jako zjawiska językowe uwarunkowane systemowo, społecznie i kulturowo, np. wpływy obce czy wariantowość, które występują na wszystkich płaszczyznach czeszczyzny oraz w ortografii.

Tytułowe zagadnienie następnej monografii, *Konwencja i kreacja w języku i literaturze czeskiej* (2020), zostało potraktowane przez zespół badaczy stosunkowo szeroko. Z jednej bowiem strony autorzy prowadzą rozważania teoretyczne, które porządkują funkcjonujące w obszarach literaturoznawstwa i językoznawstwa rozumienie pojęć *konwencja* i *kreacja*, łącząc konwencję z tradycją, kreację zaś z innowacjami/wariantowością. Z drugiej zaś strony podejmują analizy przejawów konwencjonalności i kreatywności oraz ich funkcji w tekstach literatury czeskiej, jak też w systemie gramatycznym i leksykalnym czeszczyzny, odwołując się do różnych dyskursów i sytuacji komunikacyjnych. Wśród tematów literaturoznawczych, oprócz poruszanej problematyki inspiracji teatralnych i filmowych, interesująco zaprezentowano także nowe odczytanie periodyzacji dziejów literatury czeskiej na przykładzie doby humanizmu czy też zagadnienie folkloru jako odkrywanego na nowo źródła

kreatywności w najnowszej twórczości powieściowej. Natomiast analizy językoznawcze koncentrują się m.in. na charakterystyce wariantowości morfologicznej oraz opisie innowacji składniowych – także w odniesieniu do zjawiska puryzmu. Wiele miejsca poświęcono również konwencjonalności i kreatywności leksykalnej zarówno w ujęciu synchronicznym, jak też diachronicznym. Podjęto też interesujące i aktualne zagadnienie indywidualnego aspektu komunikacji w dyskursie medialnym.

Grupę monografii wieloautorskich, które do tej pory ukazały się w podserii *Commentationes*, zamyka pozycja pt. *Sytuacje graniczne w języku i literaturze czeskiej* (2023). Publikacja dotyczy ważnego społecznie problemu zachowań jednostki i społeczności w skrajnych sytuacjach egzystencjalnych. Stanowi ona reakcję środowiska naukowego m.in. na aktualny i palący problem pandemii COVID-19, która od początku 2020 roku przetaczała się przez Europę, w tym przez Czechy i Polskę¹. Zespół badaczy podejmuje wielowątkowe rozważania, dla których punktem wyjścia jest Jaspersowskie rozumienie *sytuacji granicznych* jako splotu negatywnych przypadków ludzkiej egzystencji, niemożliwych do uniknięcia, ale możliwych do pokonania, ponieważ zmuszają one człowieka do poszukiwania rozwiązań. Autorzy pochyłają się nad takimi doświadczeniami egzystencjalnymi, jak choroba, walka, wojna czy śmierć, poddając bliższemu oglądowi w perspektywie literackiej, lingwistycznej i kulturowej zachowania człowieka wobec ich dramatu, sposoby przechodzenia przez nie i odkrywanie przez jednostkę sensu egzystencji.

Wśród monografii wieloautorskich znajdują się jeszcze dwie wyjątkowe pozycje, wydane wcześniej niż powyższa monografia, które wymagają osobnego omówienia. Są to publikacje *Václav Havel. Człowiek – pisarz – filozof – polityk* (2014) oraz *Kody i antykody twórczości Václava Havla* (2022). Obie monografie są świadectwem niesłabnącego zainteresowania badaczy polskich i czeskich życiem i twórczością Václava Havla – wybitnego pisarza, poety, dramaturga, dysydenta i prezydenta Republiki Czeskiej. Wielowymiarowość jego życia oddają wieloaspektowe rozważania autorów obu publikacji dotyczące bogatej spuścizny piśmienniczej Václava Havla, jego myśli filozoficznej i politycznej, poezji eksperymentalnej oraz dorobku dramaturgii i eseistyki, niekiedy na nowo odczytanej. Autorzy podejmują także zagadnienie recepcji nie tylko jego znanych w świecie tekstów literackich, ale także jego wypowiedzi publicystycznych, jak również przekładów jego twórczości głównie na język polski i angielski.

Drugą grupę w podserii *Commentationes* stanowią monografie autorskie, przybliżające odbiorcom indywidualne badania naukowe prowadzone przez polskich i czeskich bohemistów – literaturoznawców i językoznawców. Są to głównie prace

¹ Więcej na ten temat w publikacji G. Balowskiej *Badania bohemistyczne inspirowane filozofią egzystencji Karla Jaspersa* (Balowska 2024).

polskojęzyczne, ale reprezentowane są tu także publikacje czeskojęzyczne. Badacze, podejmujący problematykę literaturoznawczą, koncentrują się zarówno na wybranych zagadnieniach teoretyczno-metodologicznych, jak i na szczegółowych analizach jednostkowych przypadków. Z szerokiej perspektywy regionalnej patrzy na literaturę česką Svatava Urbanová w monografii *Współrzędne czasu i miejsc* (2016), poświęcając wiele miejsca przestrzeni, toposowi miejsca i pamięci kulturowej w wybranych dziełach literatury czeskiej. Rozprawa zaś Agaty Firlej, *Czarny kruż. O Janie Skácelu i jego poezji* (2010) poświęcona jest twórczości mało znanego w Polsce czeskiego poety drugiej połowy XX wieku, Jana Skácela, wzbogacając tym samym polską recepcję czeskiej literatury współczesnej. W podobny nurt wpisuje się monografia Urszuli Kowalskiej »*Pan śpiewak, świat widzi ponuro...*« *Słowiański bard, popularny tekściarz czy ponadczasowy poeta? O twórczości Karla Kryla i Jacka Kaczmarskiego* (2016), w której autorka rozważa w ujęciu konfrontatywnym twórczość obu przedstawicieli współczesnej literatury – bardów i poetów – stanowiących fenomen współczesnej poezji śpiewanej odpowiednio w Czechach i w Polsce. Inny charakter natomiast ma publikacja Pavla Nováka, *ARS MUSICA IN MONUMENTIS LITTERARUM. Studie z literární-hudební intermediality* (2022). Autor bowiem prowadzi rozważania z pogranicza muzykologii i historii literatury, wskazując na rolę muzyki i inspiracje muzyczne w tekstach literackich. W tej grupie monografii naukowych należy wymienić jeszcze pracę Joanny Brodniewicz, *Czeski Kościół katolicki w zsekularyzowanym społeczeństwie* (2016), omawiającą w ujęciu społeczno-kulturowym i historycznym sposób funkcjonowania czeskiego Kościoła katolickiego.

Na kolejną grupę monografii autorskich w podserii Commentationes składają się publikacje lingwistyczne, w których przedmiotem analizy jest język czeski zarówno w ujęciu synchronicznym, jak i diachronicznym, a także porównawczym polsko-czeskim i czesko-polskim. Zarysowują się tu głównie cztery linie tematyczne: stratyfikacja czeszczyzny, obraz świata w języku czeskim, komparatystyka językoznawcza czesko-polska i glottodydaktyka. Jedną z takich publikacji jest praca Jaroslava Hubáčka *Kapitoly o sociolektach a sociolektologii* (2012), mieszcząca się w nurcie współczesnej socjolingwistyki i prezentująca teoretyczno-metodologiczne refleksje na temat klasyfikacji i funkcjonowania współczesnych czeskich socjolektów, co badacz bogato egzemplifikuje za pomocą odpowiednio dobranych leksykalnych środków językowych. Zagadnieniom leksykalnym poświęcona jest także monografia Grażyny Balowskiej *Światy ukryte w słowach. Z zagadnień semantyki leksykalnej w czeszczyźnie* (2023). Autorka prezentuje tu sposoby myślenia o otaczającym świecie utrwalone w słownictwie współczesnego języka czeskiego. Analizie poddaje także teksty kultury, jak powieść, utwory poetyckie, małe formy literatury anonimowej – dowcipy oraz teksty reprezentujące dyskurs internetowy, i odtwarza na ich podstawie fragmenty obrazu świata: płci, przyrody, barw oraz wroga. Językowy obraz świata utrwalony w języku czeskim jest też przedmiotem kolejnej rozprawy *Obraz świata*

w *czeskich frazeologizmach (wybrane zagadnienia)* (2018) Mieczysława Balowskiego. Badacz koncentruje się tu na analizie wybranych obszarów zasobu frazeologicznego współczesnej czeszczyzny. Wychodząc od solidnej podbudowy teoretycznej, wyjaśniającą česką koncepcję frazeologii m.in. w ujęciu Františka Čermáka, autor rekonstruuje obraz takich pojęć uniwersalnych, jak czas i prawda, a także obraz kobiety i mężczyzny, bada również funkcjonowanie frazeologii w wybranych aspektach literatury i glottodydaktyki.

Kilka monografii naukowych z omawianej grupy ma charakter porównawczy. Należy do nich między innymi publikacja Romana Sliwki, *Perswazyjny aspekt morfologii na przykładzie polskiej i czeskiej reklamy* (2016). Autor porusza tu aktualne zagadnienie perswazji językowej we współczesnej reklamie, skupiając się na analizie środków morfologicznych i ich skuteczności w nakłanianych działaniach werbalnych nadawcy reklam. Aspekt diachroniczny zaś wzajemnych wpływów i kontaktów językowych polsko-ceskich prezentuje publikacja Władysława Nehringa *Wpływ języka i literatury staroczeskiej na język i literaturę staropolską* (2017). Warto zaznaczyć, że jest ona wyjątkową pozycją w serii Bohemica Posnaniensia. Chodzi bowiem o edycję tekstów – czterech obszernych studiów Władysława Nehringa, wybitnego polskiego językoznawcy i slawisty, dotyczących wpływu czeszczyzny na język najważniejszych polskich zabytków piśmiennictwa doby staropolskiej: *Bogurodzicy*, *Psalterza floriańskiego*, *Psalterza puławskiego* i *Biblii królowej Zofii*. Teksty te zostały opublikowane w czasopiśmie „Archiv für slavische Sprache” w latach 1876–1882 i pozostawały dotąd jedynie w wersji niemieckojęzycznej. Przetłumaczył je na język polski Janusz Siatkowski, a do druku przygotował, posłowiem i indeksami opatrzył Mieczysław Balowski. Dzięki zatem staraniom obu edytorów artykuły te weszły w polski obieg czytelniczy, służąc między innymi do slawistycznych badań porównawczych. Oddziaływanie języka czeskiego na polszczyznę omawia także Alina Zimna w monografii *Nazwiska mieszkańców Raciborza* (2020), wykazując wpływy czeszczyzny na polski system antroponimiczny, szczególnie widoczne na terenach pogranicznych z natury wieloetnicznych.

Ostatnią publikacją lingwistyczną, jaka do tej pory ukazała się w omawianej podserii, jest monografia pt. *Vy to všechno slyšíte? A rozumíte tomu? Univerzália a specifika poslechu s porozuměním* (2023) Jitki Bieleń. Autorka prezentuje w perspektywie interdyscyplinarnej badania nad zasadniczą sprawnością receptywną w procesie nauczania języka czeskiego jako obcego. Analizując sprawność słuchania ze zrozumieniem, diagnozuje przyczyny niezrozumienia słyszanego tekstu i wskazuje sposoby przeciwdziałania temu zjawisku.

Kolejną podserią omawianej serii wydawniczej Bohemica Posnaniensia jest Translatologica, która obejmuje tłumaczenia dzieł literatury czeskiej na język polski. I choć jest reprezentowana mniej licznie niż poprzednia podseria Commentationes, to jednak wskazuje na niesłabnące w Polsce zainteresowanie literaturą i kulturą naszych

południowych sąsiadów. Warto podkreślić, że obejmuje ona przekłady gatunków literackich, które obecnie rzadziej są tłumaczone na język polskich, np. dramaty i aforyzmy. Tym samym przybliżone zostały mniej znane polskiemu odbiorcy utwory dramatyczne takich wybitnych czeskich przedstawicieli literatury współczesnej, jak Arnošt Lustig czy Michal Viewegh, a także małe formy literackie Jana Sobotki².

Mamy zatem reprezentowaną tu czeską twórczość dramaturgiczną w postaci dwu antologii *W cieniu zagłady – trzy czeskie dramaty* (2016) oraz *Aksamitna scena. Trzy czeskie sztuki o transformacji* (2017). Pierwsza z nich obejmuje utwory, dla których wspólnym tematem jest prześladowanie i zagłada Żydów w Europie, dokonane podczas II wojny światowej przez III Rzeszę. Do tomu wybrane zostały przez tłumaczkę, Agatę Firlej, następujące teksty dotyczące Holocaustu: *Dým domova* (Zdenek Eliáš, Jiří Stein 1942; pol. *Dym z domu*), *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou* (Arnošt Lustig 1964; pol. *Modlitwa za Katarzynę Horowitz*), *Doma u Hitlerů* (Arnošt Goldflam 2006; pol. *Hitler od kuchni*). Druga zaś antologia to wybór sztuk teatralnych przedstawicieli współczesnej czeskiej literatury, dla których twórczość dramaturgiczna znajduje się na marginesie działalności pisarskiej. Niemniej utwory łączą tematyka, odnoszą się bowiem one do transformacji ustrojowej i gospodarczej, jaka nastąpiła w Czechach po 1989 roku, po obaleniu komunizmu w wyniku wydarzeń aksamitnej rewolucji. Antologia obejmuje następujące sztuki: *Růžé pro Markétu aneb Večírky revolucionářů* Michala Viewegha (pol. *Róże dla Małgorzaty albo przyjęcia rewolucjonistów*, tłum. Teresa Anna Dubicka), *Nahniličko* Jana Krausa (pol. *Jajko na półmíčko*, tłum. Aleksandra Janeczek, Matylda Kobialka, Aleksandra Mensfel przy współpracy Krzysztofa Morgiela i Anny Głowczyńskiej), *Nože a růžé aneb topless party* Miloša Urbana (pol. *Noże i róże albo topless party*, tłum. Krzysztof Morgiel). Tom zawiera także posłowie pióra Agaty Firlej na temat czeskiego teatru w okresie transformacji.

Czeska poezja w przekładzie na język polski reprezentowana jest w podserii Translatologica przez wybór wierszy Jana Skácela *Dobre rzeczy* (2010). Wyboru utworów oraz ich tłumaczenia dokonała Agata Firlej, bohemistka i znawczyni twórczości tego wybitnego czeskiego poety³. Prozę natomiast reprezentuje przekład czeskich bajek Jana Wericha *Fimfarum* (2009), którego dokonał zespół tłumaczy M. Balcerzak, A. Bech, M. Drzażdżyńska, K. Fijałkowska, P. Grudzińska, A. Horbał, H. Jankowska, U. Kowalska, K. Leśniewska, M. Mazurek, A. Wajroch, P. Woźniak,

² Tłumaczenia literackie opublikowane w podserii Translatologica zostały przywołane m.in. przez Joannę Goszczyńską w opracowaniu na temat najnowszych polskich przekładów literatury czeskiej w latach 1989–2020 (Goszczyńska 2020). Por. też wykazy tłumaczonych czeskich autorów i ich dzieł w *Česká literatura v polských překladech 1989–2020* (Goszczyńska, Kubiček, Kubiček 2020, s. 90n.).

³ Por. np. publikację A. Firlej pt. *Czarny kruk. O Janie Skácelu i jego poezji* (Firlej 2010).

A. Zalewska. Tłumaczenie jest opatrzone posłowiem autorstwa Mieczysława Balowskiego. Przybliża ono życie oraz działalność artystyczną i literacką Jana Wericha, jak też świat jego bajek. Przekład zaś małych form literackich – aforyzmów Jana Sobotki – przygotowali tłumacze: Mieczysław Balowski, specjalista w zakresie badań nad aforystyką polską i czeską⁴, a także Grażyna Balowska, Anna Bumbar, Anna Kasprzyk i Paulina Woźniak. Są to trzy tomiki *Aforyzmy o nich, o was i o nas* (2009) (cz. *Aforismy o nich, o vás i o nás*), *Aforyzmy z wtedy i z teraz, a może i na przyszłość* (2010) (cz. *Aforismy z tehdy a nyní, a možná i pro příště*) oraz *Aforyzmy. Myśli i zmyślenia* (2011) (cz. *Aforismy, myšlenky a smyšlenky*).

Należy tu dodać, że tłumaczenie literatury pięknej to nie tylko proces odtwórczy, ale także akt twórczy, który polega na zrekonstruowaniu dzieła, funkcjonującego w jednym języku, do utworu w innym języku. Opiera się on na ciągłym interpretowaniu przekładanego tekstu jako zjawiska kultury osadzonego w szerokim kontekście społeczno-historycznym. Od kompetencji tłumacza zależy więc „jakość” tekstu ukształtowanego w procesie przekładu. I tu warto podkreślić, że tłumacze wyżej wymienieni posiadają szerokie kompetencje w tym zakresie. Są to przede wszystkim kompetencje filologiczne uzyskane w ramach studiów bohemistycznych i niejednokrotnie pogłębiane w trakcie prowadzenia własnych bohemistycznych prac badawczych literaturoznawczych czy językoznawczych. Jest to gwarancją, że do rąk polskich czytelników dociera dzieło zrozumiałe nie tylko w perspektywie językowej, ale także kulturowej, opatrzone odpowiednim komentarzem w postaci *Posłowie*.

Ostatnia podseria, Libri manuales, poświęcona wydawaniu publikacji dydaktycznych do nauki języka i literatury czeskiej oraz bohemistycznych nauk pomocniczych, obejmuje jak dotąd jedną pozycję. Jest to praca Mieczysława Balowskiego pt. *Gramatyka czeska w tabelach* (2020). Zaletą publikacji jest to, że autor przedstawia w czytelnych tabelach podstawową wiedzę gramatyczną ze wszystkich poziomów języka, począwszy od fonetyki i fonologii przez słowotwórstwo i fleksję, na składni kończąc. Dzięki temu może ona służyć zarówno nauczającym, jaki uczącym się języka czeskiego jako kompendium uzupełniające podręcznik do gramatyki. Istotnym atutem jest także to, że autor wprowadza równolegle terminologię gramatyczną czeską i polską, co stanowi znaczne ułatwienie dla studentów, szczególnie początkowych etapów uczenia się języka czeskiego. Warto też zaznaczyć, że w przygotowaniu są kolejne publikacje tej podserii, m.in. podręcznik do historii języka, ćwiczenia z gramatyki historycznej oraz opracowanie składni.

Konkludując, trzeba podkreślić, że zaprezentowana powyżej seria wydawnicza Bohemica Posnaniensia stanowi ważny element wspierający zainteresowania bohemistyczne, nie tylko naukowe, w Polsce. Publikowane w niej wieloautorskie i au-

⁴ Zob. np. monografia pt. *Struktura językowa aforyzmów (na materiale polskim i czeskim)* (Balowski 1992).

torskie monografie naukowe są istotnymi pozycjami dla badań nad literaturą i językiem czeskim, ale też nad kulturą naszych południowych sąsiadów. Przekłady przybliżają polskiemu odbiorcy nie tylko dzieło literackie funkcjonujące w czeskiej kulturze, ale także jego autora i kontekst społeczno-kulturowy i historyczny, w jakim było tworzone, a to wszystko dzięki informacjom zawartym w posłowiach do tłumaczeń pióra polskich bohemistów – specjalistów w danej dziedzinie. Pozycje wydawane w tej serii to inspirujące teksty, cenne poznawczo, które mogą zainteresować nie tylko bohemistów, ale także sławistów oraz polonistów i stanowić dla nich impuls do własnych rozważań naukowych i eksploracji badawczych.

* * *

W serii Bohemica Posnaniensia do tej pory ukazały się następujące publikacje (w obrębie poszczególnych podserii podaje w porządku chronologicznym):

Commentationes

- [1] *Odbicie ważnych wydarzeń historycznych w języku i w literaturze czeskiej*, red. M. Balowski, Poznań 2010, 411 s.
- [2] Agata Firlej, *Czarny kruk. O Janie Skácelu i jego poezji*, Poznań 2010, 138 s.
- [3] *Na styku kultury polskiej i czeskiej: dziedzictwo, kontynuacje, inspiracje*, red. M. Balowski, Poznań 2011, 307 s.
- [4] Jaroslav Hubáček, *Kapitoly o sociolektach a sociolektologii*, Poznań 2012, 122 s.
- [5] *Konflikt pokoleń a różnice cywilizacyjne w języku i w literaturze czeskiej*, Poznań 2012, 516 s.
- [6] *Václav Havel. Człowiek – pisarz – filozof – polityk*, red. M. Balowski, B. Bakula, Poznań 2014, 305 s.
- [7] *Doświadczenie codzienności w języku i w literaturze czeskiej*, red. M. Balowski, Poznań 2015, 450 s.
- [8] *Chaos i ład w języku i literaturze czeskiej*, red. M. Balowski, Poznań 2016, 481 s.
- [9] Svatava Urbanová, *Współrzędne czasu i miejsc*, Poznań 2016, 283 s.
- [10] Urszula Kowalska, »Pan śpiewak, świat widzi ponuro...« *Słowiański bard, popularny tekściarz czy ponadczasowy poeta? O twórczości Karla Kryla i Jacka Kaczmarskiego*, Poznań 2016, 179 s.
- [11] Joanna Brodniewicz, *Czeski Kościół katolicki w zsekularyzowanym społeczeństwie*, Poznań 2016, 134 s.
- [12] Roman Sliwka, *Perswazyjny aspekt morfologii na przykładzie polskiej i czeskiej reklamy*, Poznań 2016, 182 s.
- [13] Mieczysław Balowski, *Obraz świata w czeskich frazeologizmach (wybrane zagadnienia)*, Poznań 2018, 212 s.
- [14] Władysław Nehring, *Wpływ języka i literatury staroczeskiej na język i literaturę staropolską*, Poznań 2017, 188 s.

- [15] *Obcy czy inny w języku i w literaturze czeskiej*, Poznań 2018, 436 s.
- [16] *Konwencja i kreacja w języku i literaturze czeskiej*, Poznań 2020, 403 s.
- [17] Alina Zimna, *Nazwiska mieszkańców Raciborza*, Poznań 2020, 244 s.
- [18] *Kody i antykody twórczości Václava Havla*, Poznań 2022, 324 s.
- [19] Pavel Novák, *ARS MUSICA IN MONUMENTIS LITTERARUM. Studie z literární-hudební intermediality*. Poznań 2022, 244 s.
- [20] Grażyna Balowska, *Światy ukryte w słowach. Z zagadnień semantyki leksykalnej w czeszczyźnie*, Poznań 2023, 258 s.
- [21] *Sytuacje graniczne w języku i literaturze czeskiej*, red. M. Balowski, Poznań 2023, 342 s.
- [22] Jitka Bieleń, *Vy to všechno slyšíte? A rozumíte tomu? Univerzália a specifika poslechu s porozuměním*, Poznań 2023, 200 s.

Translatologica

- [23] Jan Werich, *Fimfarum*, tłum. M. Balcerzak, A. Bech, M. Drzażdżyńska, K. Fijałkowska, P. Grudzińska, A. Horbal, H. Jankowska, U. Kowalska, K. Leśniewska, M. Mazurek, A. Wajroch, P. Woźniak, A. Zalewska, Poznań 2009, 232 s.
- [24] Jan Sobotka, *Aforyzmy o nich, o was i o nas*, tłum. G. Balowska, Poznań 2009, 109 s.
- [25] Jan Sobotka, *Aforyzmy z wtedy i z teraz, a może i na przyszłość*, tłum. M. Balowski, P. Woźniak, Poznań 2010, 114 s.
- [26] Jan Skácel, *Dobre rzeczy. Wybór poezji*, tłum. A. Firlej, Poznań 2010, 106 s.
- [27] Jan Sobotka, *Aforyzmy. Myśli i zmyślenia*, tłum. G. Balowska, A. Bumbar, A. Kasprzyk, Poznań 2011, 116 s.
- [28] *W cieniu zagłady – trzy czeskie dramaty*, tłum. A. Firlej, Poznań 2016, 225 s.
- [29] *Aksamitna scena. Trzy czeskie sztuki o transformacji*, Poznań 2017, 341 s.

Libri manuales

- [30] Mieczysław Balowski, *Gramatyka czeska w tabelach*, Poznań 2020, 278 s.

Literatura

- Balowska G., 2024, *Badania bohemistyczne inspirowane filozofią egzystencji Karla Jaspersa*, „Bohemistyka”, nr 1, s. 127–135.
- Balowski M., 1992, *Struktura językowa aforyzmów (na materiale polskim i czeskim)*, Opole.
- Firlej A., 2010, *Czarny kruk. O Janie Skácelu i jego poezji*, Poznań.
- Goszczyńska J., 2020, *Překlady české literatury v Polsku od roku 1989*, [w:] Goszczyńska J., Kubiček J., Kubiček T., *Česká literatura v polských překladech 1989–2020*, Brno, s. 11–78.
- Goszczyńska J., Kubiček J., Kubiček T., 2020, *Česká literatura v polských překladech 1989–2020*, Brno.